

Eesti ohvitseride andmekogu 1918–1940

Ülle Kraft

Juba mitu aastat on sõjaajaloo huvilisel võimalik tutvuda Eesti Sõjamuuseumi koduleheküljel mahuka ja pidevalt täieneva andmekoguga Eesti ohvitseride teenistus- ja elukäigust. Alljärgnev artikkel tutvustabki andmekogu sünnilugu ja koosseisu. 2011. aasta kevadeks on andmekogus teavet umbes 10 000 sõjaväelase, sh ligi 9000 ohvitseri kohta. Andmekogu täielikkust aastatel 1920–1940 ülendatud ohvitseride kohta võib hinnata 95 protsendile. Vabadussõjas osalenud ohvitseride ja/või pärast Vabadussõda registreerimisele ilmunud ja seejärel reservi arvatud ohvitseride esindatus andmekogus on umbes 70 protsenti. Eesti sõjakooli aspirantide kursuse lõpetanud, ent pärast Eesti okupeerimist 1940. aastal Punaarmee või Saksa relvajõududes ohvitseriks ülendatud sõjaväelased on esindatud kõige väiksemas mahus, sest nende ülendamise kohta leiduv allikmaterjal on napp ja seegi pole veel läbi töötatud.

Sünnilugu

Eesti ohvitseride saatust on uuritud aastaid.¹ Teave nende kohta on arhiivitoimikutes ja teisteski allikates küll üsna esinduslikus mahus olemas, ent konkreetse isiku andmete leidmine paksudest toimikutest nõuab

¹ Vt nt Vello Salo, E.V. kaadriohvitseride saatust 1938–1996: [nimestik], *Okupatsioonide Repressiivpoliitika Uurimise Riiklik Komisjon nr. 8* (Tartu: Johannes Esto Ühing, 1996); Ülo Uluots, Nad täitsid käsku: Eesti ohvitseride saatust (Tallinn: Kaitseministeerium, Eesti Akadeemiline Sõjaajaloo Selts, Eesti Sõjahaudade Hoolde Liit, 1999); Hannes Walter ja Tiina Tojak, Nad andsid endast kõik: Vabadussõjas langenud ohvitserid (Tallinn: SE & JS, 2000); Auraamat Eesti Vabariigi kaadriohvitseridele, koostanud Jaak Pihlau (Tallinn: Umara, 2007); Mati Kröönström, Eesti sõjaväe juhtivkoosseis Vabadussõjas 1918–1920 (Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2008).

aega, sest sageli ei ole allikates andmed süstematiseeritud isikupõhiselt. Nii puudus – ja puudub tänini, arvestades sissejuhatuses nimetatut – täielik loetelu Eesti Vabariigi ohvitseridest aastatel 1918–1940. Ka oli seniste uurijate põhitähelepanu keskendunud tegevteenistuses olnud ohvitseridele. Eesti Sõjamuuseumi ohvitseride andmekogu hõlmab lisaks neile veel reservohvitserid, kelle roll oli silmatorkav eeskätt Teise maailmasõja ajal.

Andmekogu loomiseks andis tõuke uurimistöö 1944. aastal piirikaitserügementidesse mobiliseeritud ohvitseride nimede kindlakstegemisel. Seetõttu tõusid kohe tähelepanu keskpunkti reservohvitserid, sest just nemad moodustasid enamiku piirikaitserügementide nooremohvitseridest. Piirikaitserügementide ohvitseride nimekirja koostamisel aluseks võetud Hamilkar Mengeli paguluses koostatud nimekiri sisaldas iga ohvitseri auastme ja perekonnanime.² Piirikaitserügementide ohvitserid olid enamasti gümnaasiumiharidusega ja sageli ka ülikoolis õppinud mehed, kes sundajateenistuse ajal läbisid aspirantide kursused ja said reservohvitseriks lipniku aukraadis. Elulugude ja muude andmete leidmine nende kohta polnud kuigi kerge, sest reservohvitseride kohta ei peetud teenistustoimikuid. Ka lisateavet sisaldavates andmestikes (Vello Salo koostatud ohvitseride nimekiri – 1641 nime,³ „Album Academicum”,⁴ AIS⁵ jpt) ei ole alati viidet sõjaväelisele karjäärile. Tihti tuli toetuda ainult oletusele, et tegu on just otsitava inimesega. Seetõttu sattuski muuseumi 2006. aastal ilmunud aastaraamatus avaldatud piirikaitserügementide ohvitserkonda käsitlevasse artiklisse⁶ ka vigu, näiteks oli tegu kas nimekaimu või sugulasega. Alati ei olnud õige ka nime kirjutamine, mis oli toodud allikas. Nii oli leitnant Voldemar Pielbuschi nime moonutatud Bilbuchist Bilbutehini.

² Hamilkar Mengel, Suurim armastus, 1.–4. (New York: Kultuur, 1960–1963).

³ V. Salo, E.V. kaadriohvitseride saatus 1938–1996. Kasutatud on internetiversiooni <http://www.okupatsioon.ee/nimekirjad/raamat/koikfreimid.html>, 21. veebruar 2011.

⁴ Album Academicum Universitatis Tartuensis 1918–1944, I–III, koostanud Lauri Lindström, Toomas Hiio jt (Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 1994). Kasutatud internetiversiooni <http://www.eha.ee/andmed/search.php?type=aaat>, 21. veebruar 2011.

⁵ Arhiivi Infosüsteem, <http://ais.ra.ee/>, 21. veebruar 2011.

⁶ Ülle Kraft, „Eesti piirikaitserügementide ohvitserkond 1944. aastal,” – 1941. aasta Eestis: Eesti Sõjamuuseumi – Kindral Laidoneri Muuseumi aastaraamat nr 6/2006 (2007), 180–220.

Eesti Sõjamuuseum - kindral Laidoneri Muuseum, Eesti ohvitserid 1918-1940. - Windows Internet Explorer

http://amphora1.carlsman.com/prosopos/index.aspx?type=1&id=20212&from=1&filter=kirotar

File Edit View Favorites Tools Help

Google

Google

Eesti Sõjamuuseum - kindral Laidoneri Muuseum, Eesti...

Ohvitseride andmekogu

Eesti Sõjamuuseum - kindral Laidoneri Muuseum, Eesti ohvitserid 1918-1940.

Isikud

Katkesta

☒ Ohvitser ☐ Lendur ☐ Arst

Eesnimi: Leo

Perenimi: Kirotar

Isanimi: Gustav

Sugu: mees

Sündinud: 25.10.1909

Surnud: 04.01.1996

Katkesta

Sündmused [5]

Sündmus	Kirjeldus	Aeg
sünd	Kõnnu küla, Räpina vald, Võrumaa	25.10.1909
auaste	nooremallohvitser -> lipnik (ülendamine)	28.11.1930
teenistus	7. Jalaväerügement -> reservvägi, ohvitser (reservi arvamine)	28.11.1930
nimemuutus	Leo Kirrotar -> Leo Kirotar	01.01.1939
surm	Viljandi (I)	04.01.1996

info@esm.ee; Möisa tee 1, EE-74001 VIIMSI 1.0.3435.14443

Leo Kirotari andmeleht ohvitseride andmebaasis

Eestis ülendati ohvitseri kuni 1934. aastani Vabariigi Valitsuse otsusel, hiljem, vastavalt autoritaarse riigikorralduse arenemisele Riigivanema (1934–1937), Riigihoidja (1937–1938) ja Vabariigi Presidendi (1938–1940) käskkirjadega. Arhiivist nimede kohta lisaandmeid otsides võtsin aluseks esmalt Vabariigi Presidendi käskkirjad relvastatud jõududele,⁷ siis Riigihoidja ja Riigivanema käskkirjad Vabariigi Kaitsevägele.⁸ Dokumentide hea kvaliteet ja suurepärane loetavus võimaldasid need hõlpsalt arvutisse skaneerida ja optilise tähetuvastuse tarkvara⁹ abil nimekirjadeks koondada. Esimene nimekiri aastatel 1938–1940 ülenatud ohvitseride kohta valmis 2005. aasta suvel. Et mul oli sellest andmestikust palju abi,

⁷ Vabariigi Presidendi käskkirjad relvastatud jõududele, ERA 989.1.200.

⁸ Aastatel 1920–1929 ja 1937–1940 kasutati eesliite *kaitse-* asemel eesliidet *sõja-*.

⁹ *Optical character recognition (OCR)*.

andsin ühe koopia CD-l ka Eesti Sõjamuuseumile – Kindral Laidoneri Muuseumile.

Muuseumi juhtkond leidis sellise andmekogu igati vajaliku olevat ning pakkus oma abi töö jätkamiseks ja selle ulatuse suurendamiseks. Tollase direktori Indrek Tarandi abiga teostus mõte teha see andmestik soovijatele interneti teel kättesaadavaks ning lisada nimedele veel teisi eluloolisi andmeid.

Eesmärgiks oli kindlaks teha kõigi Eesti ohvitseride nimed, kes teenisid Eesti Vabariiki aastatel 1918–1940, ning esiteks nende teenistuslikud ja seejärel eluloolised andmed.

Allikad

Esialgse Eesti ohvitseride nimekirja valmimise järel aastatel 1938–1940 ülendatute kohta algas teiste allikate otsing, et täiendada nimekirja kõigi Eesti Vabariigi ajal teeninud ohvitseriaustmes meestega. 1918. aasta detsembris tegi Korraldusvalitsus kindlaks kõikides väeosades teenivate ohvitseride, arstide ja sõjaväeametnike nimed.¹⁰ Nendes nimekirjadesse on koondatud tegevteenistuses olevad ohvitserid, arstid ja ametnikud; puudusid aga näiteks Kaitseliidus teeninud ohvitserid ning andmed ohvitseride kohta, kes pärast sõjategevuse lõppu tagavaraväkke arvati. Ometi andsid just need Korraldusvalitsuse nimekirjad 1918. aastast alguspunkti ohvitseride täieliku andmekogu koostamisele.

Tegemaks kindlaks, kus asuvad vajalikud dokumendid edasiste liikumiste kohta ohvitserkonnas, uurisin, kuidas ja milliste dokumentidega sellised liikumised eri perioodidel kinnitati. Aja jooksul muudeti mõnevõrra ka käskkirjade ülesehitust, mida tuli arvesse võtta andmestiku koostamisel.

Enamik 2007. aastaks sisestatud dokumentidest pärines Riigikantselei, Sõjavägede Staabi ja Korraldusvalitsuse fondist Riigiarhiivis.¹¹ Et esmaülesanne oli teha kindlaks võimalikult palju isikuid, sisestati

¹⁰ Ohvitseride, arstide ja ametnikkude nimekirjad, ERA 497.2.193.

¹¹ Vastavalt ERA 31, ERA 495 ja ERA 497.

esialgsesse andmebaasi hakatuseks kõik kindlaks tehtud ülendamised. Kuid käskkirju oli ka üleviimiste, määramiste ja teiste teenistuslike sündmuste kohta. Nii tuli leida võimalus kajastada needki sündmused andmekogus, mis algul oli vormistatud tavalise Exceli tabelina.

Probleemid andmekogu koostamisel

Esialgses andmekogus oli üle 16 000 andmerea. Samas võis ühe konkreetse inimese kohta olla andmeridu kümme ja rohkemgi. Nii tuli leida võimalus, kuidas need ühe inimese elu jooksul toimunud sündmused andmebaasis kokku viia. Keeruliseks tegi selle pealtnäha lihtsa toimingu – järjestada sündmused inimese nime järgi – asjaolu, et alates 1934. aastast viidi Eesti Vabariigis mõne aasta jooksul läbi suur nimede eestistamise kampaania. Nimede eestistamine oli alanud juba 1921. aastal, kuid sel ajal asuti seda riiklikult propageerima, lihtsustati perekonnanime muutmise korda, näiteks vabastati nimede muutjad kahe aasta jooksul nime muutmise seadusest; nii muutus nimede eestistamine massiliseks.¹² Just sõjaväelastele pandi kogu kampaanias eeskuju andev roll. See aga muutis andmekogu koostamisel 75 aastat hiljem isikute kokkuviimise endise ja uue nime järgi sageli problemaatiliseks. Ühe ja sama inimese ees- või perekonnanime kirjalikult võis varieeruda sõltuvalt nii kirjanijast kui ka inimese enda soovist, rääkimata suurest hulgast nimekaimudest enam levinud perekonnanimede (Tamm, Kask jt) puhul.

Nii nimemuutmise kui ka võimalike nimekaimude olemasolu tõttu võib andmebaasis praegugi leiduda üks isik kahe või enama nime all, seda seni, kuni pole õnnestunud leida dokumentaalset seost nende kahe nime vahel.

Esmalt tuli teave nimemuutuste kohta üpris juhuslikult erinevatest andmebaasidest („Album Academicum”,¹³ onomastika.net¹⁴), ohvitseride elulugudest, mälestustest jne. Edasi võtsin aluseks Sõjavägede Staabi

¹² Perekonnanimede korraldamise seadus, Riigi Teataja nr 91 (26. oktoober 1934), 1599–1603.

¹³ Album Academicum.

¹⁴ Onomastika.net, <http://www.history.ee/ono/> (2011. a alguses ei töötanud).

ohvitseride nimekirja aastatel 1934–1938,¹⁵ mis lähemal tutvumisel osutus tegevteenistuses olevate ohvitseride tähestikuliseks registriks, kus muudetud nimi oli maha tõmmatud ja uus nimi juurde kirjutatud. Samas olid lisatud viited nimemuutmise käskkirjadele (Kaitsevägede (a-st 1937 jälle Sõjavägede) Ülemjuhataja käskkirjad),¹⁶ mille järgi oli lihtne jõuda nimemuudatusi kajastavate dokumentide juurde. Nimevahetusel ei minud alati kohe eestipärasemaks muutmise teed: päris paljud ohvitserid vahetasid sel perioodil nime kaks või koguni kolm korda. Eraldi võidi muuta nii ees- kui ka perekonnanime. Kui perekonnanimi muudeti tavaliselt eestipärasemaks, siis eesnimede puhul võeti mõnikord hoopis tagasi mitu eesnime, nagu need olid ristimisel vanemate antud ja kirikuraamatutes kirjas. Leidus neidki, kes muutsid oma nime täiesti teistsuguseks. Nimesid muudeti perekonnaseisuametniku otsusel, viimase eitava otsuse või vaidluste korral oli võimalik pöörduda siseministri poole, kelle otsus nime muutmise osas oli lõplik. Ohvitseri nimemuutuse kinnitas Kaitsevägede Ülemjuhataja oma käskkirjaga.

Endiselt pole õnnestunud leida andmeid kõigi nende reservohvitseride nimemuutuste kohta, kes võisid nime muuta nii enne kui ka pärast ohvitseriauastme omistamist. See töö seisab tulevikus veel ees, abiks on kirikuraamatud, mis on Saaga keskkonnas digiteeritud,¹⁷ ja ka Riigi Teataja Lisas avaldatud nimekirjad.

Keeruliseks osutus sõjaväeüksuste ja -asutuste nimede ühtlustamine, sedagi tööd jätkub tulevikuks. Siin on hindamatuks abiks Helgi Õunapuu koostatud Riigiarhiivi teatmik,¹⁸ mis annab põhjaliku ülevaate sõjaväe keskasutuste struktuurist ja selle muutumisest Eesti Vabariigis. Praegu on väeosade nimetused veel ühtlustamata, kasutatud on kirjapilti, mis esineb käskkirjas.

¹⁵ Ohvitseride ja kaitseväeametnike nimekirjad 1934–1938, ERA 495.3.206.

¹⁶ Sõjavägede Staap, ERA 495.

¹⁷ Helgi Õunapuu, Eesti Vabariigi riigikaitse juhtimine 1918–1940: sõjaväe keskasutuste, Sõjaministeeriumi ja selle asutuste organisatsioon (Tallinn: Riigiarhiiv, 2004).

¹⁸ Eesti Rahvusraamatukogu digiarhiiv <http://digar.nlib.ee/otsing/avaleht?stype=c>, 23. märts 2011; Digiteeritud Eesti ajalehed <http://dea.nlib.ee/>, 23. märts 2011; FamilySearch http://www.familysearch.org/eng/Search/frameset_search.asp, 23. märts 2011; National Archives of Australia <http://www.naa.gov.au/collection/recordsearch/index.aspx>, 23. märts 2011) jpt.

2007. aasta lõpuks valmis infosüsteem, kuhu siirdati seni Exceli tabelina süstematiseeritud sündmused. Infosüsteem võimaldab ligipääsu andmetele internetis ja teeb selle avalikult kättesaadavaks. Andmete ülekanne uude süsteemi tõi aga omakorda kaasa hulgaliselt probleeme, mille lahendamisega tulebki tegeleda samal ajal uute andmete sisestamisega.

Andmestiku koosseis. Otsingu tegemine

2011. aasta kevadeks oli andmebaasis üle 10 000 nime. Andmekogus sisalduvad andmed maa- ja mereväe tegevohvitseride, lendurite ja lendurvaatlejate (Toomas Türki koostatud nimistu), Kaitseliidu ohvitseride, pärast ajateenistust ja sõjakooli lõpetamist ohvitseridena reservi arvatud meeste, Vabadussõja järel registreerimisele ilmunud ja reservi arvatud ohvitseride, sõjaväeametnike ning reservohvitseridega samadel alustel sõjaväe arvel olnud arstide, loomaarstide ja apteekrite kohta. Alati ei ole perekonnanime juures eesnime, see tuleb alles kindlaks teha, kui sisestamisjärg jõuab teenistuslehtedeni.

Otsinguks tuleb andmekogu otsinguaknasse sisestada nimi või teadaolev nimeosa. Viimasel juhul tuleb puuduv osa tähistada %-märgiga, mis võib siis olla nii alguses, lõpus kui ka keskel. Otsingu käivitamisel kuvab süsteem otsingutingimustele vastavate ohvitseride nimekirja, kust tuleb otsida isik välja. Juhul, kui ohvitser on nime muutnud, kuvatakse tema ees- ja perekonnanimi viimase seisuga, info nimemuutuse kohta kajastub vastaval isikukaardil.

Ohvitseride andmed on esitatud n-ö virtuaalse teenistuslehena. Esilehel on kuvatud ohvitseri ees-, perekonna- ja isanimi, sugu, sünni- ja surmaaeg, eriala ja tiitlid ning kommentaarid. Teenistuslehe esilehel kuvatakse ka ohvitseri foto, kui see on muuseumi kogus olemas.

Teenistuslehe esilehe alumises osas on kronoloogilises järjestuses kuvatud isiku kõik sisestatud elusündmused, nagu sünd (koht ja kuupäev), haridus (kooli nimi ja lõpetamise kuupäev), abielu (abikaasa nimi, abielu sõlmimise kuupäev), auaste (endine ja uus auaste, väeosa nimetus, käskkirja kuupäev), autasu (autasu nimetus, käskkirja kuupäev), nime-

Eesti Sõjajamuseum - kindral Laidoneri Muuseum. Eesti ohvitserid 1918-1940. - Windows Internet Explorer

http://amphora1.carlman.com/prosopos/index.aspx?type=1&id=26508

File Edit View Favorites Tools Help

Google

Eesti Sõjajamuseum - kindral Laidoneri Muuseum. Eesti...

Ohvitseride andmekogu

Eesti Sõjajamuseum - kindral Laidoneri Muuseum. Eesti ohvitserid 1918-1940.

Isikud

Katkesta

☒ Ohvitser ☐ Lendur ☐ Arst

Eesnimi: Juhan

Perenimi: Vermet

Isanimi: Peeter

Sugu: mees

Sündinud: 24.02.1897

Surnud: 05.04.1966

Katkesta

Sündmused [25]

Sündmus	Kirjeldus	Aeg
sünd	Antsla, Võrumaa	24.02.1897
auaste	lipnik -> alamleitnant, 4. Jalaväepolk (ülendamine)	28.11.1919
auaste	alamleitnant -> leitnant, 4. Jalaväepolk (ülendamine)	07.01.1920
abielu	Olga Saar	22.01.1922
auaste	-> leitnant, SVÜÖA (auastme vanuse täpsustamine)	10.04.1924
auaste	leitnant -> kapten, SVÜÖA (ülendamine)	25.11.1925
auaste	kapten -> major, Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused (ülendamine)	19.02.1932
teenistus	KVÜÖA -> Talvine kaitseväge õppetsentrum, ülema abi (määratud)	23.01.1935
teenistus	KVÜÖA -> Ohvitseride ratsaväekursus 1935, õppejõud (määratud)	28.01.1935
teenistus	KVÜÖA, alalise lektori kt kolonelleitnandi ametikohal -> KVÜÖA, alaline lektor kolonelleitnandi ametikohal (määratud)	24.02.1935
teenistus	KVÜÖA -> Kaitseväge õppetsentrum, ülema abi (määratud)	03.07.1935
teenistus	KVÜÖA -> (mainimine)	10.10.1935
teenistus	KVÜÖA -> Inseneriväe ohvitseride täienduskursus 1935-1936, õppejõud (määratud)	15.11.1935
teenistus	KVÜÖA -> Talvine kaitseväge õppetsentrum, ülema abi (määratud)	21.01.1936
teenistus	KVÜÖA -> Kaadri lahing-tehniline kursus 1936, ülem (määratud)	15.06.1936
teenistus	KVÜÖA, alaline lektor -> Sõjakool, alaline lektor VII ametiastme ametikohal (määratud)	01.09.1936
teenistus	Kaadri lahing-tehniline kursus 1936, ülem -> Sõjakool, alaline lektor (kohustest	04.11.1936

Juhan Vermeti andmeleht ohvitseride andmebaasis

muutus (endine nimi ja uus nimi, käskkirja kuupäev), teenistus (endine ja uus üksus/amet, sündmuse tüüp ning käskkirja kuupäev (juhul, kui käskkirjas on märgitud, mis hetkest sündmus algas, siis sündmuse alguse kuupäev)), vangistus (koht ja aeg), surm (koht ja aeg). Sündmused (eriti sõjaväeteenistusega seotud sündmused) on jaotatud veel eri tüüpi sündmusteks – teenistus: nimetamine, määramine, üleviimine, puhkus, teenistusest vabastamine jne; autasu – autasu määramine, autasu kandmise loa andmine jne; auaste – ülendamine, auastmes alandamine jm.

Sündmuse liigil klõpsates avaneb omakorda täpsem teave iga konkreetse sündmuse kohta.

Näiteks on teenistussündmuse avamisel võimalik saada lisateavet iga sündmuse toimumise või alguse kuupäeva kohta; ülendamise käskkirjade puhul kasutatakse käskkirja väljaandmise kuupäeva, sest pärast Vabadussõda anti auastmeid välja n-ö tagantjärele, s.t ohvitserid kinnitati auastmes mitu aastat hiljem, võttes arvesse nende varasemat teenistusaega tsaariaarmees. Märkus auastme kehtimahakkamise kohta on lisatud märkuste lahtrisse. Muude sündmuste puhul, näiteks lähetused ja üleviimised, on sisestatud sündmuse toimumise tegelik kuupäev. Lähetuste, kursuste, vangistuse jt fikseeritud lõpuga sündmuste puhul on lisatud ka lõpukuupäev, kui see on teada. Veel sisalduvad teenistussündmuse täpsemas kirjelduses andmed kasutatud allika kohta (dokumendi pealkiri, number, kuupäev, säiliku nr arhiivis, leheküljenumber jne).

Märkuste lahtrisse on koondatud kõikvõimalikud täpsustused selle sündmusega seoses, sündmusega seonduvad lingid jm. Sõltuvalt sündmuse liigist on märgitud ka endine teenistuskoht ja amet. Erinevad teenistuslikud sündmused jaotuvad andmekogus veel eri tüüpi sündmusteks või sündmuste kombinatsioonideks (nt üleviimine ja nimetamine; ülendamine ja määramine), vastavalt sellele, kuidas käskkirjas on märgitud. Üleviimise, lähetuse vms korral on siin näidatud ka uus teenistuskoht. Teenistussündmuses näidatud auaste on sündmuse toimumise ajal mainitud või käskkirjas märgitud auaste. Siin on erandiks auastme sündmus, kus näidatakse nii eelmine kui ka uus auaste.

Andmekogu tavakasutaja näeb vaid neid välju, mis on täidetud, s.t sisestamisel teada olnud andmeid. Kuid ka hilisemad täpsustused tehakse tavakasutaja jaoks kohe nähtavaks.

Sõjaväeteenistusega seotud sündmuste täienduseks võimaldab infosüsteem lisada teisigi elusündmusi, nagu haridus, vangistus, sünn, surm, perekondlikud sündmused (abielu, lapse sünn jne). Tihti võimaldab ühe eluloolise fakti teadasaamine viia järgmiseni või koguni otsitava isiku terve elukäigu väljaselgitamiseni.

2011. aasta kevadeks oli andmekogusse kantud enamik Eesti Vabariigi ajal tehtud ülendamisi. Selle töö käigus on kogunenud hinnalist

teavet ka selle kohta, kuidas toimusid ülendamisel hilisemal perioodil, Nõukogude ja Saksa okupatsiooni ajal. Üleviimised ja autasustamised sisalduvad 2011. aasta kevadel andmebaasis praegu üksnes osaliselt. Suur osa 1918.–1920. aasta Sõjavägede Ülemjuhataja käskkirjadega kinnitatud ülendamisi, üleviimisi ja määramisi on sisestatud, sisestamine jätkub allikate leidumise järgi: lisandunud on 1934. ja 1935. aastal toimunud Kaitsesvägede Ülemjuhataja käskkirjadega kinnitatud teenistuslikud sündmused (sh nimemuutused, üleviimised, määramised, lähetused, teenistusse võtmised ja teenistusest vabastamised, nimekirjadest kustutamised nt surma puhul jne).

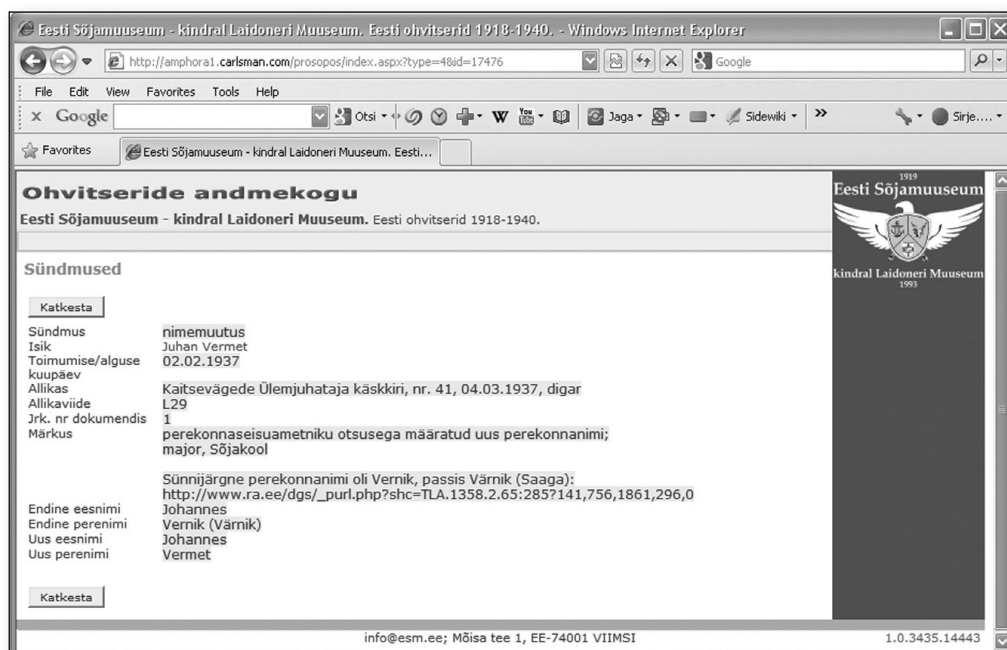
Tänuväärt abiks on olnud 1920.–1930. aastate Sõjainistri käskkirjade digiteerimine Rahvusraamatukogus – nii on saanud need kättesaadavaks nii uurijaile kui ka andmekogu koostajale, võimaldades kokku hoida arhiivitööks kuluvat aega. Palju tööd ongi tehtud tänu digiteeritud materjalidele nii Eestis kui ka kogu maailmas.¹⁹ Lähemal ajal on plaanis vaadata läbi ohvitseride teenistuslehed²⁰ ja reservväelaste kartoteek,²¹ samuti Kaitseliidu ohvitseride nimekirjad.²² Tööd jätkub aastateks, sest puudub ülevaade, kui suur on sisestamiseks sobivate andmete hulk ja kus need arhiivis paiknevad. Rahvusrarhiivi dokumentide digiteerimine jätkub ja nii jõuab ajapikku ühiskasutusse üha suurem kogus dokumente, mis sisaldavad olulist teavet ka ohvitseride andmekogu seisukohast. Kuid praeguseski andmekogus sisaldub juba küllalt esinduslik osa andmetest Eesti Vabariigi sõjaväes teeninud ohvitseride, arstide ja ametnike kohta.

¹⁹ Ohvitseride teenistuslehed, ERA 495.13.1–56 ja ERA 495.13.57.

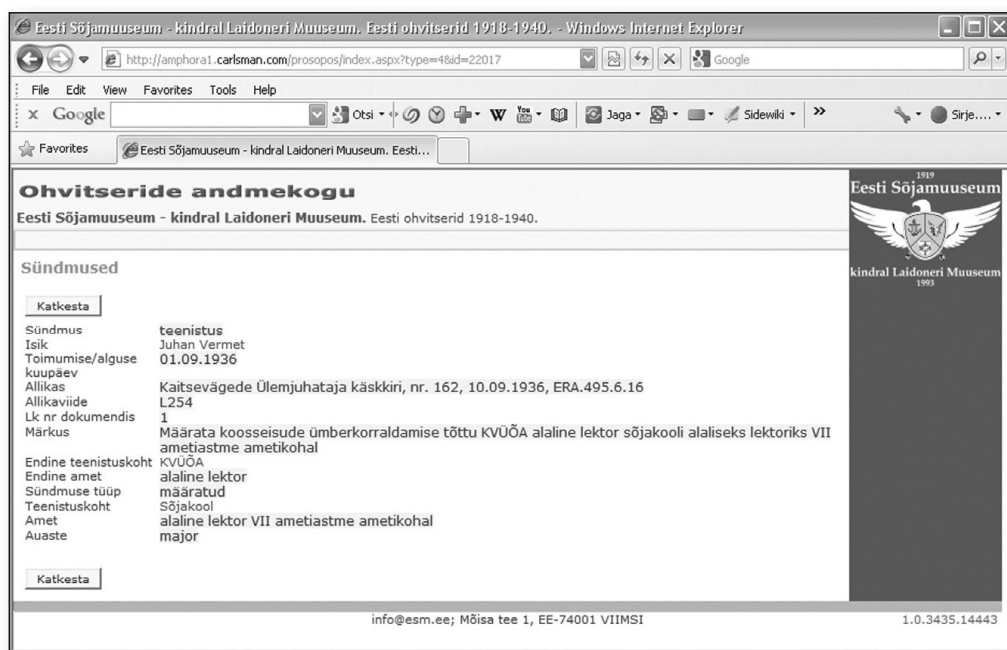
²⁰ Ohvitseride ja sõjaväeametnike kartoteek, ERA 495.1.730–732.

²¹ Vabariigi Kaitseliidu Staabi fond, ERA 509; Kaitseliidu malevate fondid ERA 2157, ERA 1675, ERA 2159 jne.

²² Sisemäärustik (Tallinn: Kindralstaabi VI osakond, 1927), 34.

Juhan Vermeti nimemuutmise kajastumine ohvitseride andmebaasis

Ühe Juhan Vermeti teenistussündmuse kajastumine ohvitseride andmebaasis

Kasutajad ja kaasautorid

Internetis kasutatava süsteemi lisaväärtus on küllalt suur selliste kasutajate hulk, kellel on ohvitseride kohta väärtuslikku teavet, dokumente ja pilte. Andmeid parandatakse ja täpsustatakse Eesti Sõjamuuseumis – Kindral Laidoneri Muuseumis, kus andmekogu kasutajate saadetud täiendusi kontrollitakse ja vajaduse korral parandused sisse viiakse. Et ohvitseride saatuste uurijaid on palju, on teretulnud igasugune teave ohvitseride elukäigu kohta. Et aga andmekogu põhimõte on toetuda tõestusväärsega allikatele (dokumendid, ajakirjandus, mälestused, kirjavahetus jne), ootame täiendajatelt täpseid viiteid või dokumendi koopiaid, kui soovitakse ühe või teise ohvitseri andmeid täiendada või kui andmebaasis näib olevat viga.

Andmekogu arendustööd jätkuvad 2011. aastal eesmärgiga muuta see kasutajale mugavamaks, võimaldada lisada rohkem pilte ja liita andmekoguga teisi varem loodud andmekogusid.

Edaspidi saab andmebaasist ülevaate Eesti sõjaväe üksuste ja sõjaväeasutuste struktuurist koos eri perioodidel ametikohti täitnud ohvitseride ja ametnike nimedega. Järjest täieneb andmestik ka ohvitseride teenistusest kas Eestit okupeerinud riikide või kolmandate riikide sõjavägedes. Oluline on teenistuskohustuste täitmisel surma saanud või Eestit okupeerinud riikide poliitiliste repressioonide ohvriks langenud Eesti ohvitseride saatuse jäädvustamine.

Ohvitseride andmekogu on abiks ajaloolastele, kes saavad sellest kontrollida isikunimesid, teenistuskohti, nimede erinevaid võimalikke kirjapilte ja palju muud. Siit võivad teavet leida suguvõsauurijad, aga ka need, kes otsivad lihtsalt teavet oma vanaisa või vanaonu või kaugemategi esiisade sõjaväeteenistuse kohta.

Paljudes sõjamälestustes kohtab kirjeldusi ohvitseride kohta, keda on nimetatud sageli üksnes auastme ja perekonnanimega, sest nii nägi ette kaitseväge sisemäärustik²³. Eesti Sõjamuuseum püüab ohvitseride andmekogus lisada igale perekonnanimele vähemalt eesnime, sünniaja,

²³ Sisemäärustik (Tallinn: Kindralstaabi VI osakond, 1927), 34.

teenistuskäigu kirjelduse ja võimaluse korral pildi. Kildhaaval koguneb iga ohvitseri teenistuslugu. Nii on ohvitseride andmekogu ühtlasi kõigi Eesti Vabariigi ohvitseride virtuaalne auraamat.

Bibliograafia

Eesti Riigiarhiiv (ERA)

- 31 Riigikantselei
- 495 Sõjavägede Staap
- 497 Korraldusvalitsus
- 509 Vabariigi Kaitseliidu Staap
- 989 Presidendi Kantselei
- 1675 Kaitseliidu Järva Malev
- 2157 Kaitseliidu Harju Malev
- 2159 Kaitseliidu Lääne Malev

Õigusaktid

Riigi Teataja nr 91 (1934)

Sisemäärustik. Tallinn: Kindralstaabi VI osakond, 1927

Kirjandus

Auraamat Eesti Vabariigi kaadriohvitseridele. Koostanud Jaak Pihlau. Tallinn: Umara, 2007

Kraft, Ülle. „Eesti piirikaitserügementide ohvitserkond 1944. aastal.” – *1941. aasta Eestis: Eesti Sõjamuuseumi – Kindral Laidoneri Muuseumi aastaraamat* nr 6/2006 (2007), 180–220

Kröönström, Mati. *Eesti sõjaväe juhtivkoosseis Vabadussõjas 1918–1920*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2008

Mengel, Hamilkar. *Suurim armastus*, 1.–4. New York: Kultuur, 1960–1963

Salo, Vello. *E.V. kaadriohvitseride saatust 1938–1996: [nimestik]*. Okupatsioonide Repressiivpoliitika Uurimise Riiklik Komisjon, 8. Tartu: Johannes Esto Ühing, 1996

Uluots, Ülo. *Nad täitsid käsku: Eesti ohvitseride saatust*. Tallinn: Kaitseministeerium, Eesti Akadeemiline Sõjaajaloo Selts, Eesti Sõjahaudade Hoolde Liit, 1999

Walter, Hannes ja Tojak, Tiina. *Nad andsid endast kõik: Vabadussõjas langenud ohvitserid*. Tallinn: SE & JS, 2000

Õunapuu, Helgi. *Eesti Vabariigi riigikaitse juhtimine 1918–1940: sõjaväe kesk-asutuste, Sõjaministeeriumi ja selle asutuste organisatsioon*. Tallinn: Riigi-arhiiv, 2004

Internet

Album Academicum Universitatis Tartuensis 1918–1944. I–III. Koostanud Lauri Lindström, Toomas Hiio jt. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 1994. <http://www.eha.ee/andmed/search.php?type=aaut>, 21. veebruar 2011

Arhiivi Infosüsteem. <http://ais.ra.ee/>, 21. veebruar 2011

Digiteeritud Eesti ajalehed <http://dea.nlib.ee/>, 23. märts 2011

Eesti Rahvusraamatukogu digiarhiiv <http://digar.nlib.ee/otsing/avaleht?stype=c>, 23. märts 2011

FamilySearch http://www.familysearch.org/eng/Search/frameset_search.asp, 23. märts 2011

National Archives of Australia <http://www.naa.gov.au/collection/recordsearch/index.aspx>, 23. märts 2011

Onomastika.net. <http://www.history.ee/ono/>, 2011. a alguses ei töötanud

V. Salo, E.V. kaadriohvitseride saatus 1938–1996. <http://www.okupatsioon.ee/nimekirjad/raamat/koikfreimid.html>, 21.veebruar 2011